

ניתוח ארוע - כיצד

מאת סאיר נפתלי

ב"מערכות" קס"ד קראנו את מאמרו של סא"ל ברייניב, בו הוא מסביר ומתאר את "ניתוחי הארוע" כדרך הוראה העוסקת, בעיקר, בנושאים הכוללים יחסי אנוש, מנהיגות וכדומה.

אמנם איני רואה דרך טובה יותר להדרכה בנושאים אלה מדרך זו של ניתוח הארוע, אך לדעתי יש להזהר בדרך הוראה זו בעיקר בנושאים, שיש בהם הסקת מסקנות מהפרט אל הכלל לאור מאורעות שארעו.

מן המוסכמות הוא שההרצאה כדרך הוראה אינה מפעילה את החניך; הוא פסיבי — ומידת ההצלחה בהחדרת הנושא למוחו תלויה בכושרו של המרצה. אך אל לנו לשכוח שעם התפתחות העורים השונים המסייעים בידי המרצה, כמו: הריוג'רף, פנס הקסם, ורשם-הקול נפתחו אפשרויות חדשות להחדרת הנושא, לאו דוקא באמצעות חוש השמיעה.

דברים אלה אמורים לגבי ה"זלזול" של כותב המאמר בדרך הוראה זו. הוא כותב על "הרעפת הרצאות רבות מלל על תלמידים... המרוי תקים כמאובנים... עיניהם נעוצות במרצה" וכו'. אך גם בשיטת הוראה "אקטיבית" של ניתוח ארוע עלולים למצוא את החניך "מרותק כמאובן, עיניו נעוצות במרצה" וכו'. ואני יודע שסכנה זו קיימת בעיקר בקורסים, בהם הזמן להתכונן ל"ניתוח הארוע" מוגבל עד כדי כך שהחניכים מגיעים לדיון, כאשר ה"מטען" שברשותם — דל ביותר; וזאת מחוסר זמן מספיק להכנות, או מתוך צרות אופק וחוסר ידע.

כפי שכבר כתבתי בראשית דברי, איני בא לחלוק על דרך ניתוח הארוע כדרך הוראה. להיפך, יש בה משום הרחבת אופקים והעמקה בנושאים שונים על כל פרטיהם ודקדוקיהם, אך לדעתי יש לשים לב ולהדגיש כמה כללים נוספים, השונים במקצת מהכללים שצוינו במאמר.

ההכנה

הכרתי שהחומר הקשור לנושא יימסר לחניכים תקופת זמן ארוכה לפני הדיון, כדי שיהיה סיפק בידי החניכים להתכונן לנושא באופן יסודי. חושבני שיש מקום להעלות את הנושא לויכוחים גם בזמן

ההפסקות של שיעורים אחרים, זמן רב לפני הדיון, וזאת כדי ל"עורר" את הנושא, כדי ל"זרוק" מספר רעיונות — ובעיקר את הפחות מקובלים — בפני החניכים, וכדי לודא שאכן קיימת התענינות לקראת הדיון. את החניך, שעליו הוטל לנהל את הדיון, יש להכין ולכונן בצורה יסודית, שמטרתה להביא את הדיון לאותן המסקנות והעקרונות הרצויים לביה"ס. אין להרשות קיום דיון שאינו מכוון ואשר עלול להביא את החניכים להסקת מסקנות שאינן לפי הקו שהותה מראש, כי אז סיכום המדריך עלול להיות יוצא דופן, או שהמדריך יאלץ לקיים דיון מחודש בנושא.

בחירת הארוע

אין לבחור בארועים שדמויותיהם המרכזיות והאווירה, בה התרחשו, יהיו קרובים ומוכרים למנתחים. דבר זה עלול לגרום לשני עיוותים: האחד — "הסתבכות" בפרטים, אותם זוכר כל אחד מנסיונו הוא או משמיעה, ועל-ידי כך סטייה מהנושא העיקרי ומהלקחים העיקריים שבהם דנים. השני — אי-אפשרות להסיק מסקנות לגבי מקרה מסוים, משום שבמקרה זה לא נעים לציין מגבלות מעשיה של הדמות המרכזית. אשתמש בדוגמה אותה הביא כותב המאמר: מפקד יחידה שהתפרסם בהיותו חייל מצויין, לוחם אמיץ ומנהיג בחסד, יצא לקרב תמיד בראש יחידתו.

דנים בשני מקרים באשר לאותו מפקד. במקרה האחד סייעה נוכחותו בראש היחידה במידה רבה להצלחתה של הפעולה, ובמקרה שני הוא "נתקע"; כך שאיבד את הקשר עם כוחותיו ולא היה מסוגל לשלוט על יחידתו.

לדעתי, לניתוח ארוע מסוג זה מספר מגבלות:

* אין כאן כל מקום לויכוח. ברור שבשני המקרים, למרות ה"כשלון" באחד מהם, המפקד חייב לצעוד בראש יחידתו.

* אותו מפקד, הנחשב מפקד דגול, עשה מעשהו מתוך הכרח המציאות, ואני משוכנע שבתנאים זהים היה חוזר עליו למרות שנידמה כי "לא הצליח" באחד המקרים.

לא מכבר שמעתי סיפור על אודות גנרל אמריקאי שבמלחמת קוריאה נלקח בשבי הסינים בגלל המצאותו בקוים הקדומניים בחזית. משגשאל על מעשה זה לאחר שיהרור (וזאת בניתוח ארוע דומה בפו"מ האמריקאי) השיב שבתנאים זהים היה חוזר על מעשהו ומגיע לקוים הקדומניים ביותר, למרות הסכנה של נפילה בשבי. המסקנה היא שמקומו של המפקד הוא בראש כוחותיו, ואם כך הוא הדבר, היכן הניתוח שצריך להביא למסקנות "שקולות והגיוניות"?

* כפועל יוצא מהאמור לעיל אין מקום, לדעתי, "לשפר" את השיטה על-ידי בחירת מקרים שארעו למפקד אחד, יש לבחור בנושאים שונים במהותם ואשר הוהות והדמיון היחיד ביניהם הוא הנושא או המוטיב העיקרי, לגבי רוצים להסיק את המסקנות.

* כדי למנוע "הפלגה" לפרטי ארוע, שאינם תורמים למטרה עצמה והעלולים לגרום לסטייה מהנושא העיקרי, רצוי לבחור דוקא בנושאים, שאינם מוכרים לאיש מהנוכחים בדיון. נושא, המוכר למספר חניכים, יביא בהכרח לכניסה לפרטים בלתי-רצויים, שיקשו על מנחה הדיון ויחייבו אותו מדי פעם להתזיר את הדיון לפסים הרצויים.

אין ספק שניתוח הארוע הנו אמצעי נוסף ויעיל במסגרת האמצעים הרבים להדרכה, אך אין לקבלו כ"פנטנט", שבא לפתור כל בעיות ההדרכה. יש להשתמש באמצעי זה בזהירות מרובה, משום המגבלות שבו. רק שימוש מושכל, תוך הכנה יסודית של הנושא, יכול להפיק את הלקחים והתועלת הרצויים משיטת הוראה זו.